

Faktaark

Sykepleier og vernepleier

– samarbeid og kompetanse

Hensikt med faktaarket

Norsk Sykepleierforbund (NSF) og Fellesorganisasjonen (FO) ønsker med dette faktaarket å gi god informasjon og beslutningsstøtte til ledere og tillitsvalgte i ulike situasjoner som aktualiserer behov for å vurdere helsefaglig kompetanse i tjenestene. Det kan være i forbindelse med rekruttering og drøftinger om krav til stillinger, ved omgjøringer, utlysninger og nye opprettelser mv.

Ansettelse og vurdering av kompetansebehov er først og fremst arbeidsgivers ansvar å vurdere, utfra brukernes behov, og lovkrav til tjenestene. Dette skal gjøres i samarbeid med tillitsvalgte. I vurderinger av den enkeltes kvalifikasjoner må både formelle og reelle kvalifikasjoner bli vurdert.¹

Faktaarket beskriver sentrale forhold knyttet til sykepleiere og vernepleieres helsefaglige kompetanse.

Sykepleier og vernepleier

Sykepleiere og vernepleiere er autorisert helsepersonell med helsefaglig kompetanse, hjemlet i helsepersonelloven,² og må forholde seg til bestemmelsene i aktuelt regelverk som angår tjenesteutøvelsen. Sykepleiere og vernepleiere kan ikke erstatte hverandre, men er komplementære og kan sammen utgjøre et godt tverrfaglig team. Sykepleiere har en helsefaglig kompetanse, mens vernepleier har en helse- og sosialfaglig kompetanse. Begge utdanningene er en treårig bachelorgrad og består av både teori- og praksisstudier.

Utdanningsløpene har ulik sammensetning av kompetanseområder innrettet mot ulike brukergrupper. Sykepleierutdanningen er rettet mot å fremme helse, forebygge og behandle sykdom, lindre lidelse og sikre en verdig død til mennesker i alle aldre. Vernepleierutdanningen retter seg særlig mot personer med utviklingshemming og andre med kognitive funksjonsnedsettelse, og habilitering, rehabilitering og målrettet miljøarbeid.

Kompetanseprofilene beskrives mer detaljert på neste side av dette faktaarket.

Faglig forsvarlige helse- og omsorgstjenester

Det er et leder- og arbeidsgiveransvar å sikre tilstrekkelig kompetanse og faglig forsvarlige tjenester.³ Ansettelse og vurdering av kompetansebehov er først og fremst arbeidsgivers ansvar å vurdere, utfra brukernes behov, og lovkrav til tjenestene.⁴ Dette skal gjøres i samarbeid med tillitsvalgte. Arbeidsgiver har ansvar for å sikre riktig, tilstrekkelig og tverrfaglig kompetanse for å utøve tjenestene de har ansvar for.

Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som forventes utfra deres kvalifikasjoner, arbeidets art og situasjonen ellers (§ 4 hpl). Arbeidsgiver har tilsvarende plikt til å sikre at tjenestene er forsvarlige (§ 16 hpl).

Virksomhetsleder skal sørge for at helsepersonell som håndterer legemidler, har tilstrekkelig kompetanse.⁵ Helsepersonellens kompetanse må vurderes individuelt ut fra vedkommende sine formelle og reelle kvalifikasjoner og oppgavens art, før legemiddelhåndtering kan utføres.⁶ Legemiddelhåndteringsforskriften konkretiserer områder helsepersonell som har oppgaver i legemiddelhåndteringsprosessen forventes å ha faglig kompetanse og erfaring på.

Fotnoter

1 [Krav til helsepersonells yrkesutøvelse \(Helsedirektoratet\)](#)

2 [Helsepersonelloven \(Lovdata\)](#)

3 [Krav til helsepersonells yrkesutøvelse - forsvarlighet \(Helsedirektoratet\)](#)

4 [Krav til helsepersonells yrkesutøvelse - krav til organisering og virksomhet \(Helsedirektoratet\)](#)

5 [Forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp \(Lovdata\)](#)

6 [Legemiddelhåndteringsforskriften \(Helsedirektoratet\)](#)

7 [Forskrift om nasjonal retningslinje for sykepleierutdanning](#)

8 [Forskrift om nasjonal retningslinje for vernepleierutdanning](#)

Sykepleierens kompetanseprofil ⁷

Sykepleiere utøver sykepleie for å ivareta menneskets grunnleggende behov, fremme helse, forebygge og behandle sykdom, lindre lidelse og sikre en verdig død. Grunnlaget for omsorgsfull og faglig forsvarlig sykepleie er oppdatert kunnskap, skikkethet og respekt for menneskers autonomi og medbestemmelse.

Sykepleieutdanningen gir kunnskaper, ferdigheter og kompetanse til å utøve sykepleie til pasienter med komplekse og sammensatte sykdomsbilder. Sykepleiere skal kunne ta ansvar for- og gjøre, selvstendige, systematiske kliniske vurderinger, prioriteringer og beslutninger, samt kritisk vurdere effekten av sykepleie og behandling.

Udanningen skal bidra til gode ferdigheter i kommunikasjon, veiledning og samhandling. Kompetanse i kvalitets- og forbedringsarbeid skal bidra til å redusere uønskede hendelser og variasjon, samt sikre pasient- og brukermedvirkning. En sykepleier skal kunne utøve sykepleie til mennesker i alle aldre i et individ-, gruppe- og samfunnsperspektiv.

Sykepleierutdanningen skal gi læringsutbytte i tråd med følgende kompetanseområder

- Helse, sykdom og sykepleie
- Sykepleierprofesjonen, etikk, kommunikasjon og samhandling
- Vitenskapsteori og forskningsmetode
- Faglig ledelse, kvalitet og pasientsikkerhet
- Tjenesteutvikling og innovasjon
- Teknologi og digital kompetanse

Sykepleiere har følgende læringsutbytter på kompetanseområdet helse, sykdom og sykepleie

- Bred kunnskap om menneskets grunnleggende behov
- Bred kunnskap om sykepleierens helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og lindrende funksjon, inkludert kunnskap om palliasjon
- Bred kunnskap om menneskekroppens anatomi og fysiologi
- Bred kunnskap om de vanligste symptomer, sykdommer, sykdomsforløp og behandling
- Bred kunnskap om smittestoffer, smitterisiko og infeksjonsforebyggende tiltak
- Bred kunnskap om aldringsprosessen og eldres særegne behov
- Bred kunnskap om psykisk helse og de vanligste psykiske lidelsene og sykdommene
- Bred kunnskap om farmakologi og legemiddelhåndtering relatert til sykepleierens funksjons- og ansvarsområde
- Kunnskap om biokjemi, mikrobiologi, antibiotika bruk og resistensutvikling
- Kunnskap om rus og avhengighet
- Kunnskap om barn og unges normale utvikling og særegne behov, inkludert kunnskap om medvirkning og rettigheter

Vernepleiers kompetanseprofil ⁸

Vernepleieren er en helse- og sosialarbeider, som gjennom målrettet miljøarbeid og medvirkning tilrettelegger for hverdagsmestring og økt livskvalitet i et livsløpsperspektiv. Vernepleieren bistår personer med ulike fysiske, psykiske, sosiale og kognitive utfordringer. Empowerment, selvbestemmelse og ivaretagelse av grunnleggende rettigheter er sentralt i arbeidet.

Vernepleierutdanningen er en kunnskapsbasert og praksisrettet helse- og sosialfaglig profesjonsutdanning som kvalifiserer for utøvelse av helse-, omsorgs- og velferdstjenester i et livsløpsperspektiv. Utdanningen skal også sikre kompetanse og holdninger som danner grunnlag for likeverdige tjenestetilbud for alle grupper i samfunnet.

Utdanningen gir kompetanse om funksjonsnedsettelse og samfunnsmessige forhold som skaper funksjonshemming. En vernepleier skal særlig ha kompetanse innen miljøterapeutisk arbeid, habilitering og rehabilitering, helsefremming og helsehjelp.

Vernepleierutdanningen skal gi læringsutbytte i tråd med følgende kompetanseområder

- Profesjon, etikk og samarbeid
- Miljøterapeutisk arbeid, habilitering og rehabilitering
- Helsefremming og helsehjelp
- Inkludering, deltakelse og rettigheter
- Kritisk tenkning, kunnskapsbasert praksis og innovasjon

Vernepleiere har følgende læringsutbytter på kompetanseområdet helsefremming og helsehjelp

- Bred kunnskap om sammenhenger mellom helse, funksjonshemming, funksjonsnedsettelse og sykdom i et individ-, samfunns- og livsløpsperspektiv
- Bred kunnskap om folkehelsearbeid, sykdomsforebygging og helsefremming på individ-, gruppe- og samfunnsnivå
- Bred kunnskap om årsaker og forhold som påvirker kognisjon somatikk og atferd generelt, og kognitive funksjonsnedsettelse og utviklingshemming spesielt
- Bred kunnskap om hvordan helsesvikt, sykdom og funksjonsnedsettelse påvirker fysiske, kognitive og sosiale funksjoner i et livsløpsperspektiv
- Kunnskap om menneskets fysiologi, anatomi, grunnleggende behov og utvikling i et livsløpsperspektiv
- Kunnskap om symptomer og behandling av de vanligste somatiske og psykiske sykdommene innen fagområdet
- Kunnskap om generell farmakologi og legemidlers virkninger og bivirkninger
- Kan oppdatere sin kunnskap om forsvarlig legemiddelhåndtering
- Kjenner til aktuelle pasientforløp